

in skoro vsi, ki ljudstvo „vižarijo“, zatelebani so v misel, da se mora tudi v mnogojezični Avstriji tako delati kakor postavim na Francoskem, kder biva le en sam narod. Zatoraj glasilo avstrijske nemškutarske stranke, „Neue fr. Pr.“, vedno le govori o avstrijskem „ljudstvu“, „das oesterr. Volk“, ter noče več raznih narodnosti poznati. Vsled tega vidijo zaslepljeni „vižarji“ višjih in nižjih vrst edino srečo za Avstrijo v tem, da — nemštvo vlada, nenemške življe pa kolikor mogoče vpodablja (asimilira); kar se pa vpodobiti ne da, se naj kot surova tvarina na strani pusti. Zatoraj nemamo Slovenci ne ene narodne srednje šole, z večine tudi v ljudskih šolah le nemščina vlada. Namen pa je: potujčiti, za nemštvo pripraviti vse, kar iz šol v javno življenje stopi. In kar je pri tem najhujše, je to, da se najde toliko odpadnikov, ki ponemčevanje na vso moč pospešujejo. Ako je n. pr. krajni šolski odbor po večini ali ves nemškutarsk, je že tudi učitelj pri roki, ki nema čisto nič proti temu, da se slovenska mladež nemški podučuje, to je, da v šoli pedagogika po glavi pleše.

Taka je! In ker je taka, ustavlja se vse, kar je še pri zdravi pameti ter ima srce za ubogi, stiskani narod, temu krivičnemu, nečloveškemu počenjanju, ki ovira ljudsko omiko, grabežljivemu Nemcu na severu pa pot odpera v Avstrijo in v lepo našo slovensko domovino! Tako so si razni narodni življi v hudem nasprotju, narodni jezik, ne imajoč častnega mesta med modricami, životari večidel le še po kmetiskih selih in po majhnih narodnih krogih, ki pa tim bolj pešajo, čim bolj liberalizem edinstvo podira, grda sebičnost in častilakomnost pa delavnost za narodno stvar duši. „Zmagalec“ — piše dr. Fischhof v svoji prevažni knigi: „Oesterreich u. die Bürgschaften seines Bestandes“ — „zmagalec ni Slovanom vsilil samo svojih postav, marveč tudi svoj jezik v šoli in uradu, in to jezično nasilstvo je duševnemu razvoju in značaju Slovanov še bolj na kvar bilo kakor politično pritiskovanje; kajti vsiljena oblast ponižuje narod, vsiljeni jezik ga pa spakuje.“*) — „Če kedaj kje, pokazalo je ponemčevanje po slovenskih pokrajinah, da se z vsiljevanjem tujščine narod sicer bebi, ne pa duševno omika. Prava ljudska omika je po naravni poti le mogoča v narodnem jeziku; jezično nasilstvo potujči sicer blizo 1 procent prebivalstva, 9 procentov pa pusti v duševni toposti.“ Tako se bere v izvrstni knjižici: „Politische Erörterungen“, izdanej po polit. društvu v Mariboru l. 1871. Na to knjižico, ktera je še pri vredništvu za 5 kraje. dobiti, če kdo 10 odtisov vkupaj vzame, obračamo pozornost vseh političnih prijateljev, ki živé med narodnimi nasprotniki. Vse kar je l. 1871 bilo pisano, do poslednje pičice še zdaj velja; iz druge strani pa ne poznamo poli-

tičnega spisa, ki bi tako prepričalno in prisrčno, kakor ta knjižica obdeloval naše narodne in politične nasprotnike ter jim kazal pogubno pot, po kateri hodijo — narodu na kvar in pogubo!

Gospodarske stvari.

Govedoreja.

(Spisal J. Cizelj, učit.)

Večina hlevov, ktere sem v raznih krajih na Slovenskem prilično ogledoval, nikako ni pristojna za prebivališča živini. Povsod manjka povse prostornosti, zraka in luči. — V temnih, ječam podobnih luknjah, ki so neometane in s pajčevino prevlečene, mora uboga žival pripeta stati na mokrih tleh, ker odtoka za gnojnico ni, in večkrat še v temi, da, ako duri zapreš, ne veš, je-li zunaj noč ali dan. — Nad hlevom je gumno alj parna, in če s košem po klajo greš, moraš paziti, da si noge med špranjami ne izviniš, iz kterih se leta dni na živino v hlevu praši, prah pa na njej pusti, ker se mnogokrat denar rajši za poliček vina da, kot za železni čednik. — Kakor se človeku nečednih jedil in smradljivih hiš gabi, tako se tudi živinče v nesnažnih, temnih in zaduhlih hlevih ne more dobro počutiti, ampak je medlo, klaverno in slabotno. — Če ti je tedaj mar imeti lepo rejeno živino, skrbi pred vsem za dober hlev, kateri mora naslednjih lastnosti imeti:

- 1) Hlev mora biti najmanj 3 metre (1 m. = 3 čevlji in 2 palca) visok in primerno dolgost imeti, da na vsako živinče 2 metra širskosti prideta. Pri taki prostornosti živinče po volji leži, stoji, se eno alj dve stopinji lahko mokrote zогiba, in hlapec ima prostora zadosti, da okoli vsake glave opravlja zamore. — Ako je hlev dolg, se naj med vole in krave naredé blanje, ktere pozimi toploto varujejo in prehlajenja branijo. Jasli (gare) ne smejo manjkati v nijednem govejem hlevu; kajti živinče iz njih toliko lahko v gobee povzame, kolikor se s slinami namočiti da; iz gar tudi smet najlože kaplje. Tla naj bodo s kamnjem (ploščami) podelane in tudi gnojnični odtok na primernem kraju napeljan.
- 2) Hlev mora sploh topel biti. Mrzel hlev škoduje najbolj pitani živini, kravam pa tudi nleko vzame. — Ravno tako pa mora hlev tudi zračen biti. Zarad tega se naj vrh ozenj zračnice (luknje kakih 5 cm. široke) naredé. Najbolje prezračenje pa je, da se govedo vsak dan kako uro zunaj na dvorišča ima.
- 3) Hlev mora svetel biti, kajti svetloba dela živino veselo, v temoti je bolj klaverna in srahopetna.
- 4) Glavna potreba pa je: **snažnost**. — Stene, jslji, gare in strop se naj večkrat ometejo, da se brani merčesom, ki so živini mnogo-

*) Die aufgezwungene Herrschaft demüthiget ein Volk, die aufgedrungene Sprache demoralisirt es.

krat škodljivi. Klaja se v hlevu naj ne shranjuje, ker se navzame hlevnega duha.

- 5) Odstrani gnoj in gnojno jamo iz pred hlevnih duri, saj veš, da se čisti zrak, ki bi naj v hlev puhtel, po smradnem zraku nad gnojiščem spridi in tudi osmradi, da živina čistega, zdravega zraka veliko manj v hlev dobiva. Nad gnojiščem je tudi v poletni vročini veliko več muh in drugega merčesa, ki govedom še več sitnosti dela. — Kdor si hlev tako uravna, bode imel pri pravi postrežbi lepo živino, ž njo si pa svoje gospodarstvo izdatno zboljšal.

(Dalje prihodnjič.)

Kako slaninarje odpraviti?

(Nekaj za gospodinje.)

Marsiktera pridna gospodinja si je po zimi obesila po shrambi slanine v bôhih, svinjetine in klobas za poletne delapolne čase. Pa prišli so nepovabljeni gosti, slaninarji (špeharji, Speckkäfer), in se mastili na klobasah, plečih in bôhih, tako, da je od prej bogate zaloge za ljudi le malokaj ostalo in to še dosti nagnjusno, da se lačnemu delavcu dostikrat gabi sicer toliko zaželeno jed. Posebno dišijo tem škodljivcem fine klobase, ktere včasih popolnoma izvotlijo in prazne mehe pustijo. Kaj čuda, da so se teh nadležnikov na mnogo načinov znebiti skušali! Priporoča se, da se shramba večkrat in prav dobro z apnom pobeli in potem s smolovcem (Theer) poka di. Še bolje je shrambo s frišnim senom napolniti; mrčes se v seno rad poskrije in se potem ž njim vred iz shrambe spravi. Tudi z žveplom po shrambi kaditi nekoliko pomaga. Bolj izdaten pomoček je pa smolovec, s katerim se stene v shrambi posmolijo, kar pa ima to sitnobo, da se slanina in mesovina skozi nekoliko časa v shrambi ne more imeti, sicer preveč po smolovcu zaduhli. Najboljše sredstvo pa je shrambo prevetriti, kjer je to mogoče; prepriha ta mrčes ne trpi in iz dobro prevetrenih prostorov kmalu zgine. Mesovina se mora tudi večkrat preiskovati in rujavih moljev tega kukca očistiti. Če je shramba enkrat do dobrega teh nadležnih požeruhov očiščena, jih tako kmalu ne bode več v njo.

Gospodarske skušnje.

Kako storiti, da pregloboko vsajena drevesa v rasti ne zaostajajo? Prav navadna je še pri ljudeh pomota, da drevesa pregloboko sadijo, češ, da bodo bolj rastla. Zgodi se pa ravno narobe; ker namreč le rahla površna zemlja za korenine potrebne redivne hrane v sebi ima, ne more pregloboko vkopano drevo dobro storiti. Slavno znani angleški sadjorejec Paquel nasvetuje pomoček, po katerem se tudi taka drevesa popraviti dajo. Če je namreč drevo pregloboko

vsajeno bilo, ali je po poznejših nasipih pregloboko v zemljo prišlo, se naj zemlja pri stebelu za 2 palca odgrne, stebelu pa na okrog škorja odluši in potem rahlo s prstjo zagrene. Na odlušnem kolobarju kmalu poženejo nove korenine, ki se po redivni površni prsti razprostirajo in drevesa novega živeža pridobivajo, da se kmalu popravijo.

Polivaj gnoj! Zdaj v vročih poletnih mesecih je treba gnoj na gnojišču marljivo z gnojnico polivati, da vedno svoje gnojivno moč ohrani.

Premetaj žito! Kdor ima še žita na žitnicah, ga mora zdaj skrbno premetavati, drugače se zaredijo žizki v njem in ga vničijo.

Dopisi.

Iz slov. goric. 3. julija. (Letina.) Od vseh krajev tožijo letos kmetovalci zavolj slabega vremena. Hud mraz je 29. in 30. aprila, 7. in posebno 17. maja vinograde grozno poparil, sadje večidel vničil, in celó rži tu pa tam škodil. Škoda po mrazu se še le zdaj zamore popolnoma videti. Po mnogih vinogradih je med pozeblimi mladikami še dosti zelenih ostalo, in marsikteri je mislil: bo že še nekaj, ker je precej kavrnjakov po mladikah viselo. Pa že tistokrat smo sodili, da je po nizkih vinogradih na vzhodni in južni strani skoro vse več ali manj namrznjeno; — in tako je v resnici bilo. — Les je slabo rastel, listje bilo je boleno, mladike so videti ranjene, kakor bi jih bila že davno toča poškrebetala; in ko so ostali kavrniki začeli cvesti, se je skoro vse do malega posmodilo. *) Kjer ni trs iz zaostalih, tako imenovanih spečih očes novih mladik pogнал, in če te ne dozorijo, česar se je bojati, ako ne bo posebno tople jeseni, bo tudi drugo leto slaba trgatav.

Plevkinje in rezači imajo posebno previdni biti. Če je že vsako leto plevkinjam skrbno na to gledati, da tistih mladik ne odtrgajo, ki so sposobne za prihodnji rod, je letos desetkrat večje pazljivosti treba, ko je marsikteri trs kot grm in so nektare mladike popolnoma bolene. Že zavolj mraza kaže tedaj v vinogradih slabo; kjer pa še je toča bila, kakor se je 20. in 28. junija blizo po vseh slov. goricah godilo, tam je za to in prihodnje leto vse upanje po vodi splavalo. Žalostna nam majka!

Pa ne samo da gorice slabo kažejo, tudi senó je povodenj večidel pokvarila. Vsled silnega deževanja dné 13., 14. in 15. junija se je Pesnica po vsej dolini razlila, travo grdo zblatila, po nižjih travnikih voda še čez osem dni ni odtekla bila. Ljudje niso mogli kositi, in ker je dné 28. junija zopet deževati začelo, so potoki

*) Isto opazujemo po vinogradih okoli Maribora. Vredn.